

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Університет прикладних наук (Литва)
Інститут транспорту та телекомунікацій (Латвія)
«1 грудня 1918 р.» Університет Альба Юлія (Румунія)
Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Луцький національний технічний університет
Одеський національний економічний університет
Головне управління Державної казначейської служби України у Полтавській області

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали V Міжнародної науково-практичної
конференції**

23 листопада 2023 р.

Полтава
2023

УДК 336.7 (06)
М.34

Редакційна колегія:

С. В. Онищенко, д.е.н., професор, директор навчально-наукового інституту фінансів, економіки, управління та права; С. Б. Єгоричева, д.е.н., професор; В. А. Кулик, д.е.н., професор; Л. О. Птащенко, д.е.н., професор; О. С. Вовченко, к.е.н., доцент; Л. А. Свистун, к.е.н., доцент; Ю. С. Худолій, к.е.н., доцент.

М.34 Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 23 листопада 2023 р. Полтава: НУПП, 2023. 151 с.

ISBN 978-966-616-184-3

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються актуальні проблеми та перспективи розвитку економічних відносин на ринку фінансових послуг у контексті світового досвіду та українських реалій; теоретичні та методичні аспекти забезпечення безпеки фінансового ринку України в умовах нестабільного економічного середовища; шляхи та методи управління фінансами суб'єктів підприємництва; проблеми обліку і оподаткування підприємств; сучасні тенденції та проблеми грошово-кредитного ринку України.

Участь у конференції взяли науковці та практики з Баку, Бамберга, Сучави, Таллінна, Берегового, Вінниці, Донецька, Житомира, Ірпеня, Києва, Луцька, Одеси, Полтави, Сум, Ужгорода.

Призначений для фахівців фінансового ринку, працівників фінансової сфери, науковців, викладачів, слухачів та студентів.

УДК 336.7 (06)

ISBN 978-966-616-184-3

© Національний університет «Полтавська політехніка» імені Юрія Кондратюка

Попередні заходи, спрямовані на пом'якшення процентної політики, призвели до очікуваного зниження курсу гривневих інструментів. Водночас поточні ставки ОВДП та депозити в національній валюті забезпечують захист від знецінення через інфляцію. Також потенціал пом'якшення процентної політики наразі обмежений через необхідність утримання реальних процентних ставок за гривневими інструментами в позитивному напрямку. Незважаючи на такі неочікувано швидкі покращення економічних показників, потрібно пам'ятати про безпекові ризики в країні, адже ми все ще перебуваємо у стані війни і невизначеності з цього приводу. Актуальними залишаються також такі ризики: зниження обсягів чи втрата ритмічності надходження міжнародної допомоги; виникнення додаткових бюджетних потреб (для підтримання обороноздатності, ліквідації наслідків терактів тощо) і значних квазіфіскальних дефіцитів, зокрема в енергетичній сфері; суттєві пошкодження портової та енергетичної інфраструктури, які обмежуватимуть експорт; негативні міграційні тенденції [2, 3].

В умовах воєнного стану, в якому перебуває сьогодні Україна, надзвичайно важливою є роль облікової ставки як основного інструменту монетарної політики країни, адже завдяки їй регулюванню можна впливати на ключові економічні показники, такі як рівень інфляції. Заходи НБУ у підвищенні процентної ставки у 2022-2023 роках показали позитивний результат, з чого можемо зробити висновок про суттєву роль цього інструменту монетарної політики.

Література

1. Національний банк України підвищив облікову ставку до 25% URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-pidvischiv-oblikovu-stavku-do-25>.
2. НБУ встановив облікову ставку на рівні 16% та водночас залишив незмінними процентні ставки за своїми операціями з банками URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-vstanoviv-oblikovu-stavku-na-rivni-16-ta-vodnochas-zalishiv-nezminnimi-protsentni-stavki-za-svoyimi-operatsiyami-z-bankami>.
3. Нікіфоров П. О., Краус Н. М., Краус К. М. Регулювання грошового ринку інструментами монетарної політики. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2022. №2 (10). С.77-90.
4. Онищенко С.В., Маслій О.А., Глушко А.Д., Черв'як А.В. *Загрози соціально-економічній безпеці України*: монографія. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. 375 с.

УДК 336.77:330.567.28(477)

Біленька Ілона Віталіївна,
студентка

*Науковий керівник: Єгоричева Світлана Борисівна, д.е.н., професор
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Україна)*

ТЕНДЕНЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

З першого дня війни всі суб'єкти фінансового сектору України зіштовхнулися з непередбачуваними викликами. Банківська система виявилася достатньо підготовленою до таких подій й завдяки цьому встояла та продовжує функціонувати. Одночасно, не можна не вбачати суттєвий вплив ситуації воєнного стану на процеси, що відбуваються у банківській сфері та визначають особливості надання банківських послуг, однією з яких є кредитування домогосподарств.

Умови воєнного часу призводять до змін у структурі та обсягах кредитування. Після початку воєнних дій спостерігаємо поступове зменшення обсягів кредитів,

наданих вітчизняним домогосподарствам, яке тривало впродовж року. Банки стали більш обережними при наданні кредитів, оскільки ризики неплатоспроможності та загроза припинення платежів збільшуються, у тому числі, за рахунок втрати активів від воєнних дій. Також варто відмітити зниження попиту на кредити, адже воєнний час супроводжується економічною нестабільністю, що призводить до зниження довіри усередині громадянського сектору. У таких умовах домогосподарства, зазвичай, уникають брати кредити, ставлячись до них як до ризикованого фінансового рішення. Нарешті, слід виділити зміну пріоритетів кредитування, адже у воєнний час для банків стає важливим підтримувати фінансову стійкість та забезпечувати потреби держави. З цією метою банки частіше надають кредити виробничому сектору, а не домогосподарствам. Втім, починаючи вже з другого кварталу 2023 року позитивна динаміка споживчого кредитування відновлюється, і на даний час воно досягло 90% своїх довоєнних обсягів (рис.).

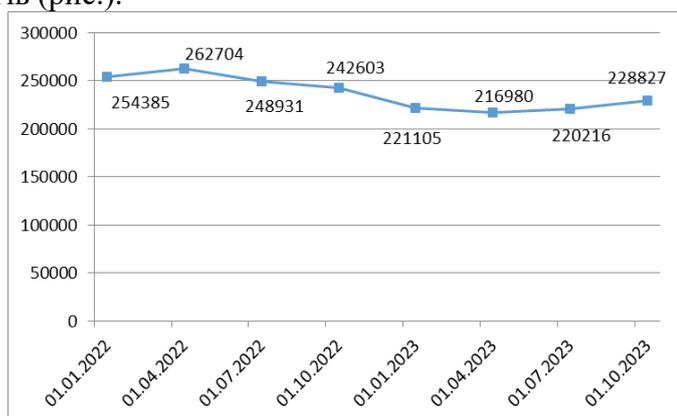

Рис. Динаміка обсягів банківського кредитування домашніх господарств у 2022-2023 роках, млн грн

Джерело: складено автором на основі даних [1].

Слід зазначити, що структура кредитів, наданих домогосподарствам, за цільовим спрямуванням за період воєнного стану практично не змінилася, хоча варто відмітити деяке зменшення частки споживчих кредитів за рахунок зростання частки інших кредитів (табл.).

Таблиця

Динаміка структури кредитування домогосподарств за цільовим спрямуванням

	Усього, млн грн	Споживчі кредити млн грн	%	На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	%	Інші кредити, млн грн	%	Із загальної суми іпотечні кредити, млн грн	%
01.01.2022	254 385	214 134	84,2	28 560	11,2	11 691	4,6	28 693	11,3
01.07.2022	248 931	212 026	85,2	24 619	9,9	12 286	4,9	24 053	9,7
01.01.2023	221105	188 656	85,3	21 337	9,7	11 112	5,0	23 520	10,6
01.07.2023	220216	187 060	84,9	21 344	9,6	11 811	5,4	24 423	11,1
01.10.2023	228827	192 092	83,9	23 474	10,3	13 260	5,8	26 820	11,7

Джерело: складено і розраховано автором на основі даних [1].

Звертає на себе увагу прискорене зростання обсягів та частки іпотечних кредитів, що пов'язано із запровадженням у жовтні 2022 року державної програми іпотечного кредитування житла «Оселя» [2]. Взяти у ній участь можуть військовослужбовці, медики, педагогічні та науково-педагогічні працівники, внутрішньо переміщені особи та деякі інші категорії населення. Максимальний строк кредитування – 20 років, мінімальний початковий внесок – 20%. Головна перевага програми – можливість придбати житло в іпотеку під 3% або 7% річних, у той час, коли банки пропонують ставки до 30% річних. Держава компенсуватиме банківським установам знижену відсоткову ставку. Отримати кредит на житло за програмою «Оселя» зараз можна у

таких банках, як ПриватБанк, Ощадбанк, Укргазбанк, Банк «Глобус», Скай Банк; у подальшому перелік банків буде розширюватися.

Щодо відсоткових ставок за кредитами домогосподарств, то, звичайно, з початком війни вони дещо збільшилися разом із суттєвим зростанням облікової ставки НБУ. Банки підвищують відсоткові ставки, оскільки зростає нестабільність і ризик на ринку. Це робиться для компенсації можливих втрат та забезпечення додаткової ліквідності. Найвищі ставки за новими споживчими та іпотечними кредитами спостерігалися у жовтні 2022 року і становили, відповідно, 33% та 13,7% [1]. У подальшому вартість позик для домогосподарств поступово знижувалася, на що вплинуло як зменшення облікової ставки, так і запровадження програми «ЄОселя».

На даний час однією з найбільших проблем у сфері кредитування є велика частка непрацюючих кредитів (NPL). Проблемні кредити – це кредитні кошти, які були надані домогосподарствам і в запланований строк не були повернуті. Це може статися, коли клієнт не в змозі повернути кредит через фінансові труднощі, які виникли у нього у результаті низького рівня доходу, втрати роботи або зростання витрат. Для банку проблемні кредити можуть призвести до втрати фінансових ресурсів і зниження прибутковості.

На момент початку війни частка непрацюючих кредитів фізичних осіб була найменшою за останні роки – 16,86%. У подальшому, з об'єктивних причин вона почала зростати і досягла 32,4% на початок лютого 2023 року. Втім, з цього моменту частка NPL, завдяки комплексним зусиллям банків, демонструє тенденцію до зниження і становить на початок 3 кварталу 2023 року 26,76% [3].

Аналіз сучасних тенденцій розвитку кредитування домогосподарств в Україні має важливе значення для адаптації стратегій банківського кредитування під час воєнного конфлікту. Стратегії мають бути розроблені з урахуванням воєнних ризиків, забезпечуючи стійкість банківського сектору та захист кредитного портфелю.

Література

1. Національний банк України : офіційне Інтернет-представництво. Статистика фінансового сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>.

2. «Оселя». Програма доступного кредитування житла. URL: <https://eoselia.diaa.gov.ua/>.

3. Національний банк України : офіційне Інтернет-представництво. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.

УДК 336.748.12

Вовченко Оксана Сергіївна,

кандидат економічних наук, доцент

Оленич Валерія Павлівна,

студентка

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(Україна)

НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ РІВНЯ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ

Для визначення ефективних інструментів контролю над інфляційними ризиками, важливо розуміти природу цього явища і об'єктивно оцінювати можливості монетарної політики щодо його подолання. Через наслідки ведення активних бойових дій на території України, у тому числі руйнування підприємств та інфраструктури, порушення ланцюгів виробництва та постачання, на сьогодні ціновий тиск та інфляційні очікування залишаються підвищеними. Динаміку інфляційних процесів в Україні впродовж 2021-2023 рр. характеризує рисунок 1.